

КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВАA COMPREHENSIVE APPROACH IN THE PROFESSIONAL
TRAINING OF FUTURE MUSIC TEACHERS

У сучасних умовах удосконалення Освітньо-виховної практики в Україні актуалізується потреба у вчителі музичного мистецтва як особистості творчої, здатної до продуктивної діяльності з підростаючим поколінням, адаптованої до інтелектуальних потреб суспільства, готові до пошуку ефективних засобів взаємодії та сукупних наукових знань. Завдання, що стоять перед творчими вузами: підготувати професійних вчителів музики, виконати науково-дослідні та методичні роботи у галузі вітчизняної та зарубіжної музики; підготувати наукові та педагогічні кадри; підвищити кваліфікацію фахівців із новими технологічними засобами. Професійна підготовка, на думку дослідників, є знанням теорії, психології та самокритичного аналізу результатів, володіння великим обсягом знань не лише дисципліни, що вивчається, а й суміжних, володіння широким кругозором знань та навичок. У різних дослідженнях зроблено великий акцент на формування у майбутніх професійних фахівців необхідного обсягу теоретичних знань, які надалі допоможуть побудувати їхню професійну діяльність. При цьому майбутній фахівець повинен більше займатися самоосвітою, приймати самостійно професійні рішення, отримувати наукові знання, легко орієнтуватися в інформаційному потоці, що постійно змінюється. У своїх працях Міхаська раніше зазначала, що формування студента передбачає, перш за все, навчити його вмінню планувати, вчитися, спілкуватися та організувати свою діяльність. Вчені у плані професійної підготовки виокремлюють питання формування у майбутніх вчителів культуру спілкування, яка сприяє самореалізації творчого потенціалу. У психологічному аспекті професійної підготовки виділяються такі ідеї: взаємозв'язок теоретичного та практичного мислення, спільне виконання діяльності, творча діяльність та професійна спрямованість особистості.

Ключові слова: професійна підготовка, психологія, музичне мистецтво.

In the modern conditions of improvement of educational practice in Ukraine, the need for a music teacher as a creative personality, capable of productive activities with the younger generation, adapted to the intellectual needs of society, ready to find effective means of interaction and cumulative scientific knowledge, is actualized. Tasks facing creative universities: to train professional music teachers, to carry out research and methodical works in the field of domestic and foreign music; to prepare scientific and pedagogical personnel; to improve the qualifications of specialists with new technological means. Professional training, according to researchers, is knowledge of theory, psychology and self-critical analysis of results, possession of a large amount of knowledge not only of the studied discipline, but also of related ones, possession of a wide range of knowledge and skills. In various studies, great emphasis is placed on the formation of the necessary amount of theoretical knowledge in future professional specialists, which will help to build their professional activity in the future. At the same time, the future specialist should be more self-educated, make independent professional decisions, acquire scientific knowledge, easily navigate the constantly changing information flow. In her works, Mikhaska previously noted that the formation of a student involves, first of all, teaching him the ability to plan, study, communicate and organize his activities. In terms of professional training, scientists single out the issue of forming a culture of communication among future teachers, which contributes to the self-realization of creative potential. In the psychological aspect of professional training, the following ideas stand out: the relationship between theoretical and practical thinking, joint performance of activities, creative activity and professional orientation of the individual.

Key words: professional training, psychology, musical art.

УДК 378.147

УДК 376.5:376.334.015.3-053.2

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/70.1.19>

Гусейнова Л.В.,

канд. пед. наук, доцент,

доцент кафедри інструментально-

виконавської підготовки

Ніжинського державного університету

імені Миколи Гоголя

Постановка проблеми. У педагогічній науці є різні підходи професійної підготовки майбутніх спеціалістів, але загальним є соціально та особистісний напрямок педагогічного процесу. У працях дослідників сказано, що професійна підготовка майбутніх спеціалістів повинна мати всебічні знання, уміння за своєю професією, знання змісту, методи науки, практичні вміння. З питань професійної підготовки вчителів можна наголосити на самостійну роботу студентів, здатні приймати професійні рішення. Вчені доповнюють це питання, акцентуючи увагу на науково-експериментальних підготовках – на результативності практичної підготовки. Вчені ґрунтуються на культурі педагогічного спілкування. Для успішної професійної підготовки необхідний цілеспрямований процес набуття знань та умінь (теоретичний, практичний,

культурологічний). Для теоретичного процесу це повноцінне оволодіння науковою – теоретичною базою, для практичного – реалізувати теоретичні знання практичної діяльності. Практична підготовка містить комплекс методичних, методологічних та теоретичних знань, формує організаторські, конструктивні, дослідницькі та комунікативні вміння та навички. Практична діяльність під час аналізу соціально-психологічних явищ у тому, що особистість сприймається як активний суб'єкт, перетворює соціальне та природне оточення. Сама собою діяльність – це вид людської активності, процес реалізації життєвих взаємин у предметному світі і аналізований, як «суб'єкт-об'єкт». Культурологічна підготовка відбиває і виражає істинно культурний рівень, що безпосередньо стосується проблеми професійної підготовки вчителя

музики. Неможливо овоїти музичне мистецтво без морально-естетичного почуття та переконання, без теоретичних знань та умінь, практичних навичок. Все це є невід'ємною частиною професійної підготовки вчителя музики, які розвивають творчі нахили, визначають успіх у музичній діяльності. Головною метою є розвиток духовності, взаємозв'язок музичних цінностей, їх створення та збереження. Культуру в музиці визначає любов до музики, її жанрів, вміння чути, відчувати, вміння бачити образи та асоціації все це має відбуватися за аналогією з дитинства [3].

Аналіз останніх досліджень. Майбутньому фахівцю слід прищеплювати музичний смак цілеспрямовано, освоювати музично-культурні знання, вміння та навички, давати постійно потребу у спілкуванні з музикою. Вміння вирішувати педагогічні та музично-пізнавальні завдання, є показником професійної майстерності вчителя музики, його вміння використовувати усі загальнопедагогічні та спеціальні знання. Людина з добре розвинутою музичною здатністю і музичним слухом, почуттям ритму, музичною пам'яттю, емоційною чуйністю може кваліфіковано вести уроки музики. При цьому вчитель музики повинен знати дисципліни суміжних наук, наприклад, фізіологію нервової системи, психологію, музичну естетику, використовувати їх у практичній діяльності, розбиратися в тому, що є музичними здібностями з наукової точки зору і постійно розвивати їх. Також багато в чому вдосконалення музичнослухових уявлень залежить від методів викладання, які допоможуть розвинути музичний слух, або гальмувати їх. Так, наприклад, сприйняття, виконавство та творчість має здійснюватися рефлексивно. До досконалості потрібно відточувати навички співу по нотах, слухання музики та виконавство [1]. У зв'язку з цим, для вчителя музики, велике значення має розуміння самого процесу навчання, яке полягає у розвитку здібності в єдності із засвоєнням знанням та вмінням. Професійна підготовка вчителя музики передбачає оволодіння ним комплексом спеціальних знань з предметів – історико-теоретичних, інструментального, диригентсько-хорового циклів, а також знань спеціальних методик, музичної підготовки педагогіки та психологи, естетики. Підвищення кваліфікації вчителя зі спеціальних дисциплін має стати своєрідною лабораторією, де він зможе досягти професійну майстерність: загальнопедагогічну, диригентську, інструментальну, вокальну, виконавську, музикознавчу, лекторську, дослідну. **Виклад основного матеріалу.** Професія вчителя музики є нерозривною єдністю педагогіки та музичного мистецтва, що вимагає великих здібностей як загальнопедагогічних, так і спеціальних. Розвиваючись у процесі діяльності, здібності надають взаємне впливом геть саму діяльність, підвищуючи її якісний рівень, що у своє чергу

викликає потенційні здібності. Передумовами успішної діяльності є його педагогічні здібності чи професіоналізм. Компонентами педагогічних здібностей можна назвати наступне: організаторські, конструктивні, комунікативні, і навіть педагогічне уяву, педагогічний такт, спостережливність, вимогливість. Професіоналізм вчителя музики передбачає організаційно-педагогічні умови: – Розвиток інтегративної активності студентів; – єдиний освітній простір через інтеграцію навчально-професійної, науково-дослідної діяльності студентів; – Використання інтегративного підходу при побудові навчальних курсів; – застосування форм та методів активного навчання. Модернізація системи освіти вимагає від сучасного педагога, нових технологій і форм навчань. Інтегративний підхід цілком відповідає вимогам часу з метою розвитку професійних та всебічно розвинених студентів. Все це впливає на самовдосконалення професійної освіти, та вчителів музики в тому числі, на потребу в їхній професійній підготовці, з творчим підходом до справи, з використанням нових технологій у своїх матеріалах. Звідси професіоналізм майбутніх вчителів музики, полягає у їх постійному самоосвіті, що вільно володіють теоретичними вміннями та навичками, оскільки музика відрізняється тим, що в ній присутня емоційність, художні образи, звукові висловлювання, що дає можливість об'єднання їх у цілісну картину сприйняття. У музичній освіті, інтеграцію, треба розуміти як поєднання потенціалу окремих дисциплін, різних тем, розділів [4]. Слово «інтеграція» як загальнонаукове поняття пройшло нелегкий шлях від комплексно-проблемного навчання через організацію навчальної роботи на основі міжпредметних зв'язків наприкінці 20 століття. У наукових працях освітній процес представлений у вигляді цілісної системи на основі міжпредметної інтеграції, що стало застосовуватися у вищій професійній освіті та дало можливість узагальнення та систематизації навчальних дисциплін. Інтеграція є процесом зближення та зв'язку наук поряд із процесами диференціації. Сам процес є форму здійснення міжпредметних зв'язків на новому якісному рівні навчання. Поняття «інтеграція» може набувати двох значень: створення цілісної картини про навколишній світ; зближення предметних знань. У першому випадку інтеграція представляється як мету навчання, у другому – засіб навчання. У сфері освіти інтеграція одна із найбільш продуктивних і перспективних напрямів, що з активним проявом інтеграції наукових знань. У зв'язку з цим інтеграція розглядається як одна з умов узагальнення наукових знань, системності. Інтеграція в освіту дає якісно новий результат, нову цілісну та системну освіту, методологічну основу, яка служить філософській ідеї цілісності людини. Для професійної підготовки майбутніх фахівців дедалі

більше зростає тенденція до синтезу знань, що зумовлено зростаючим числом комплексних проблем, які вирішуються на міждисциплінарному рівні. Все більше порушується питання про формування нового інтегративного мислення, тому існує необхідність у створенні нових програм, які відображали сучасні ідеї. Інтегративний підхід у формуванні студентів вузу являє собою сукупність прийомів, процес та результат взаємодії його структурних складових, що виражається його теоретико-практичної підготовленості, і сприяє розвитку всебічної особистості. Інтегративний підхід в освітньому процесі дозволяє активізувати творчі здібності, реалізувати всі функції навчання (освітню, розвиваючу та виховну), які перебувають у постійному взаємозв'язку. Інтегративний підхід у професійній підготовці майбутніх фахівців забезпечить ефективність матеріалу, що підноситься. Результатами інтегративного підходу можуть стати: систематизація знань; -комплексне застосування знань та умінь; -посилення пізнавальної активності учнів; -Досягнення поставленої мети, результативності. Інтегративний підхід – це свого роду методологічна стратегія, спрямована на об'єднання всіх ланок освітнього процесу, вихід на більш високий рівень якості [2].

Висновки. Аналіз науково-методичної літератури, сучасної вузівської практики дозволив виявити критерії та рівні освоєння майбутнім вчителем музичного мистецтва, де як критерії виступають: мотиваційно-особистісний (наявність позитивної мотивації до освоєння музичного мистецтва та розвиток професійно-особистісних якостей); когнітивний (засвоєння знань з музичного мистецтва); діяльнісно-творчий (володіння вміннями та навичками, необхідними вчителю музичного мистецтва для аналізу та інтерпретації творів музичного мистецтва). Для виявлення виразності зазначених критеріїв та динаміки освоєння музичного мистецтва визначено рівні (низький, середній, високий).

Удосконалення процесу професійної підготовки вчителя музичного мистецтва на основі комплексного підходу до вивчення музичного мистецтва забезпечується реалізацією наступних педагогічних умов: актуалізація професійно-педагогічної спрямованості освоєння музичного мистецтва у процесі підготовки вчителя; використання активних методів та форм освоєння музичного мистецтва у культурно-історичному контексті; активізація самостійної роботи студентів; створення

фонду навчально-методичних матеріалів (фонота відеотеки світових шедеврів музичної класики, навчально-методичних посібників), що відповідає вимогам сучасної практики.

Проведена експериментальна робота свідчить, що реалізація розробленої нами моделі процесу підготовки вчителя музичного мистецтва у рамках додаткової спеціальності на основі комплексного підходу до вивчення музичного мистецтва та педагогічних умов удосконалення даного процесу, сприяють формуванню у студентів позитивної мотивації та усвідомленої потреби у поглибленому вивченні музичного мистецтва, підвищенню рівня оволодіння знаннями, вміннями та навичками, необхідними вчителю для сприйняття, аналізу та інтерпретації творів музичного мистецтва.

Проведене дослідження та отримані результати підтверджують висунуту гіпотезу та дозволяють зробити висновок про досягнення мети дослідження.

У ході теоретичного осмислення результатів дослідження намітилася низка невирішених проблем, серед яких можна виділити розробку теорії та методики науково-методичного забезпечення культурологічної освіти для вузів різних напрямків та базових спеціальностей.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Масол Л. М., Очаковська Ю. О., Беземчук Л. В., Наземнова Т.О. Вивчення музики в 1–4 класах : навч.-метод. посіб. для вчителів. Харків : Скорпійон, 2003. 144 с.
2. Михайличенко О.В. Основи загальної та музичної педагогіки: теорія та історія : навч. посіб. для студентів музичних спеціальностей. Суми : Вид-во «Наука», 2004. 210 с.
3. Михаськова М.А. Система формування професійного досвіду музично-педагогічної діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва : дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук: 13.00.04 / Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, Хмельницький, 2020. 556 с.
4. Просіна О.В. Технології інтегрованого викладання предметів «Мистецтво» та «Художня культура» в загальноосвітній школі. Луганськ : СПД Резников В. С., 2007. 200 с. URL: <http://www.airo.com.ua/sutnist-integratsiyi-v-shkilnyy-mistetskiy-osvitil/> (дата звернення 23.10.2019).
5. Katerynych, P. Diverse News For Young Minds: Scandinavian Perspectives. *Obraz*, 2023. Vol. 1 (41). P. 77–88. [https://doi.org/10.21272/Obraz.2023.1\(41\)-77-88](https://doi.org/10.21272/Obraz.2023.1(41)-77-88)